

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Duplex opinio scholasticorum, earumque fundamenta debilia
reiiciuntur.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

sed subsequi; & sane Augustinus in sua allegoria textus ordinem seruat, priusque Angelorum cognitionem abstractiuam, & obscuram, vesperti imitativam posuit, post vero claram visionis in verbo, bonorum utique Angelorum, quibus post viam cursum, & statum, ac proinde tempore posterius in primum clara Dei visio, & creaturatum in verbo sine ulla abstractionis obscuritate maturine adinstar claritate donata fuit. Dixi n. i. neminem scholasticorum huic conclusioni fuisse aduersatum, & si sciam, pro opposita à Recentioribus nonnullis referri, Alexandrum Hugonem, & Gabrielem, & Gregorium, quia teste nostro Vasquez exactissimo Doctorum, ac mentis ipsorum scrutatore, & examinatore tres priores, ne animum quidem vnde trahi pro opposita conclusione possent scriptis suis obtulerunt. Gregorius vero in 2. d. 4. a. 1. solum docet, nec bonos, nec malos Angelos in perfectam beatitudine fuisse creatos, ex quo non censet in visione clara Dei transeunt fuisse creatos, sine perpetuitate, ad perfectam beatitudinem necessariam, siquidem ex defectu claræ eius visionis æque, atque ex defectu perpetuitatis imperfecta esset eorum beatitudo. Secundo, quia inde solum, à perfecta beatitudine in bonis Angelis (quibus adfuit beatitudo in qua creati sunt perpetuas) potuit deficere.

QVÆSTIO IV.

De exercitio libertatis Angelorum in primo instanti creationis.

ANGELOS omnes, siue malos, siue bonos libertate arbitrii conditos esse, eamque in via, cum ad gratiæ augmentum, tum ad gloriæ præmium promerendum; tum ad gratiam præhabitam perdendam demerendamque gloriam, atque inferni pænas incurrendas exercuisse dogma Catholicum est, oppositumque, vt non hæresis formalis, aut hæresis proxima error est: quia de fide est Angelos bonos in iustitia contra tentationem persistisse, & persistentiam gloriam fuisse promeritos; malos autem tentatione cessasse, atque peccasse, vt d. sequente videbimus: quorum neutrum sine libertatis propriæ exercitio, ac plena, & absoluta deliberatione fieri potuit. Solum ergo exercitio libertatis absoluto ac plena deliberatione, in actu secundo, an Angelis in primo creationis instanti fuerit, vel potuerit adesse? disputari à Doctoribus Catholicis potest, atque à nobis præfati quæstione fufe, & scotism examinabitur, ex eius enim quæstionis rigido examine, & decisione lux ad plura, deinceps examinanda, ac solide decidenda parabitur non exigua, inquirimus autem de possibili solum non de facto: quia, & si de libertate ad meritum, ac demeritum gloriæ, seu peccandum alia de possibili, alia de facto quæstio, & ratio decidendi sit: sed vero admissa possibilitate, exercitij absoluti, libertatis, ac plenæ deliberationis, quæ ad alterum extremum, peccati non sit, in eo creationis instanti adfuisse de facto Angelis certum esse debet, quin vel vmbra fundamenti sit, vt eis negetur, & faciat locum, quæstioni: cum ex ea libertate affectus erga obiecta, vel eius omisso adesse tunc debeat.

CERTAMEN I.

Duplex opinio scholasticorum, earumque fundamenta debilia reiciuntur.

PRIMA ergo in quæstione propofita scholasticorum verum, non paucorum sententia fuit Angelos non potuisse exercitium libertatis plenamque deliberationem habere in primo instanti sue creationis, & si enim, de possibilitate exercitij libertatis absolute talis, ac plenæ deliberationis ad peccatum, & demeritum in eo instanti, atque ad materiam determinatam contracti ex instituto his locis disputent, ac definiant, tamen huius possibilitatem, ex impossibilitate plenæ deliberationis, & exercitij libertatis Angelicæ absolute talis, circa materiam, quamvis negant, & negandam probant. Hi vero sunt Magister in 2. d. 25. c. 2. Alexand. p. 1. q. 19. m. 1. a. 7. corp. & solut. Argumentor. Hugo Victorin. Summa sententiar. t. 1. c. 2. ex dictis à se i. de sacramentis p. 5. c. 22. Albertus in 2. d. 1. a. 1. ad 1. 5. Bonau. eadem d. p. 2. a. 1. q. 2. ad 3. Ricardus a. 2. q. 3. Holcot. in 2. q. 3. ad 9. Capreol. d. 4. q. 1. a. 1. conc. 4. & a. 3. solut. argumentor. contra 4. conclus. Henricus opod. lib. 8. q. 10. Mito alios plures Dominicanos Thomistas, qui impossibilitatem peccati Angelorum in primo sue creationis instanti non ex impossibilitate plenæ deliberationis ipsorum vniuersum circa materiam peccati probant, & tuerentur, sed aliunde: quare, & si citatis conclusionibus de impossibilitate peccati Angelorum in primo instanti creationis ipsorum conueniant, non autem in principio impossibilitatis exercitij absoluti libertatis, plenæque deliberationis ipsorum instanti vnico indiuisibili temporis, de qua nunc agimus, & quod præfati Dominici possibiles absolute, & connaturaliter, possibile voluntati Angelicæ, imo, & creatæ cuius vniuersum, cum Angelico præceptore docent. Citati vero Doctores, qui possibilitatem exercitij absoluti libertatis, ac plenæ deliberationis creatæ voluntati negant, nec eadem, nec satis firma, plerumque, ratione tuerentur, quare eorum pleraque reicienda in primis erunt, ne is, cui deinceps conclusio placuerit, falsis ad eam tendam, & probandam principijs innitatur.

2. Probat primo Magister, Hugo Victorin. & Holcot. quia libertas essentialis, est circa futurum duratione: atqui in vnico instanti locus, non est futuritioni duratione exercitij libertatis, vt scilicet non sit in instanti duratione anteriore, qua sine illa causa, & potestas libera existat, vt illud duratione futurum possit respicere; ergo in instanti primo, vnico, & indiuisibili physico creationis Angelorum impossibile est absolute exercitium liberum, ac plenæ eorum deliberatio. Ceterum ratio hac merito à reliquis omnibus exploditur: cum satis ad exercitium liberum sit naturæ posterioritas respectu potentie indifferentis, ac libera, seu libertatis in actu primo, quin ad hanc exercendam obfit simultanea duratione exercitij, & operationis sue existentia cum ipsa; alioqui non, nisi ea, non existente, postmodum eius operatio exerceretur: quod essentia, & existentia physica, quam potentia libera, seu libertas in actu primo respectu exercitij, & operationis sue essentialiter claudit, omnino repugnat. Probat secundo: quia nihil productum potest operari in instanti eadem, quo producit; aut nequit esse exercitium liberum Angelorum, sine ipsorum operatione; ergo nequit esse exercitium liberum Angelorum in instanti illo primo, quo sunt creati. Maiorem probant, quia operationes, quarum vna alteram subsequitur, naturæ suæ, vt rei operatio ad eius productionem nequeunt esse tempore simul, ac est operatio, quæ ad alteram supponitur. Hac ratione vltis est Alexander à S. Thomas, & reliquis scholasticis merito reiectus.

Est enim falsa propositio maior, aque eius probatio, naturalibus experimentis, & ratione contradicens. Ex naturali quippe præsuppositione ordine naturæ, & causalitatis vnius operationis ad aliam (seuulmodi est in productione rei in se respectu suæ actiue operationis vulgari illo axiomate significata, prius esse, quam operari, simulatas duratione existentie operationis præcedentis, cum subsequente ordine naturæ, & causalitatis nullatenus impeditur, ut patet in luminoso, & agente quouis carente contrario, quod eius actiuitatem, ab effectu sui productione retardet: tunc enim simul, ac in se productum est, primumque exilit, suum effectum operari quotidiana experientia docemur, in promptu naturalis ratio est, quia operatio vi statim sequatur, & prodeat, nil amplius, quam suæ adæquatæ causæ absolutam, solutamque, & expeditam actiuitatem requirit, quam agens adæquatam contrario, & impedimento, omni vacans, ubi primum est, habet: solum ergo verum maior, eiusque probatio habere possunt, in motibus, & operationibus aliquibus successibus, ut in motu locali respectu calefactionis, qui, ut huius causæ sit debet ad certum gradum peruenire, ad quem in instanti nequit: aut, ubi primum ad illam peruenit, calefactionis motus simul exercetur; sicque in aliis similibus; non tam in omnibus: etenim motus ictus, seu verberationis motus localis, successibus est; quem sonus, operatio, & motus simul duratione subsequitur.

3. Probat tertio: quia naturalis voluntas exercita, seu volitio ex inclinatione, naturæ, debet tempore præcedere deliberatam: ac proinde, cum naturalis illa, & ex naturæ inclinatione orta, statim ac rationalis creaturæ natura, & voluntas est, esse debeat, ut de omni agente, maxime naturali, nuper ostendimus. Volitio autem naturalis Angelorum præfata instans primum creationis Angeli occupat, quin in illo operatio Angeli libera possit exerceri. Hac ratione vtiatur Ricardus supra, & Capreolus citato art. 1. probatione conclusionis quartæ, & a. 3. solutionib. contr. 4. conclus. quo pacto explicat rationem S. Thomæ de impossibilitate peccati Angelorum in instanti creationis, quam ibi deffendit: quia nimirum cum operatio naturalis, quam solum instans illud creationis Angeli capit, ex naturæ inclinatione sit, atque hæc cum natura ipsa ab eius auctore donetur, fiet, ut operatio ipsa ex ea naturali inclinatione orta (que sola in eo instanti esse in Angelo potest) Deo, ut auctori tribuenda esset tribuere possit, ac subinde peccatum, si in eo instanti peccaminosa actio foret, posse esse. Consequitur huic rationi, & explicationi argumenti S. Thom. Caiet. 1. p. q. 61. a. 5. inconsequenter tamen: cum asserat Angelum in instanti creationis mereri potuisse, imo actu charitatis de facto meruisse, ac subinde potuisse exercere, atque exercuisse in eo suam libertatem. Rationis S. Thomæ explicatio hæc atque eius examen est questionis sequentis. Præsentis vero ratio, quam pro impossibilitate exercitij libertatis Angelorum in primo instanti suæ creationis adducit merito etiam, ac reliquis (Caietano, ut dixi excento) reiecta deinceps fuit: & si enim operatio voluntatis è naturalis voluntatis inclinatione, liberæ causæ foret, tempore ad hanc præcedere necessarium non esset, nisi ad aliquam ex iam refulatis rationibus recurratur. Accedit, neque ei recurrit locum plerumque patere: cum naturalis voluntatis operatio deliberata, & necessaria nisi in subitis aliquibus eius motibus vltimæ propriæ rationis præuenientibus, non inueniatur: ex inclinatione autem naturali determinatione voluntatis, nulla naturalis, eo sensu, & necessitate operatio potest ab ea prouenire, cum de se, & natura sua indifferens sit ad vtrumvis obiectum propositum, ut aliquo modo bonum prosequendum, quin ad exercitiam prosecutionem obiecti alicuius, nisi summi boni Dei clare visi, quoad exercitium determinata de se sit, & si de se sit determinata, quoad speciem ad bonum præ malo (in quod ut tale ferri non potest) prosequendum.

4. Quarta demum ratio Alberti, Bonaventuræ & Henrici est, quia exercitium liberum absolute tale ex plena deliberatione ortum, nequit in vnicò instanti à creatæ voluntate vllatenus exerceri, sed tempus deliberationi creatæ omni voluntati necessarium, requirit: cum autem in instanti vnicò, & primo creationis Angelorum, nec tempus ipsis sit, nec præcellerit, fit plane, ut exercitium liberum voluntatis absolute fuerit ipsis impossibile. Hanc rationem video, à plerisque scholasticis, cunctisque Recentioribus reiecti, atque Valquez nostro parum ab hætenus reiectis diuersam censeri d. 236. c. 3. num 13. §. Hac tamen ratio, & obiter, quali per neglectum, refutari, forte, quia eius robur ostensum à fundamentis, ex instituto ab antiquioribus non fuit: Quare, neque ab eorum impugnatoribus attentione maiore, rationis eius fundamenta perferutata, & radicibus euulsa, ut constabit ex dicendis cert. 2. ubi eam radicibus à primis fundamentis, & principiis, stabilimus, quantumque ab hætenus reiectis distat, & quam debilibus impugnationibus ab aliis reiecta hætenus fuerit monstrabimus. Illud tandem pro hac antiquorum, & aduersa scholasticorum iam referenda opinione aduerte: illos de potentia absolute, loqui, dum exercitium liberum voluntatis Angelicæ in primo instanti suæ creationis possibile vel negant, vel affirmant; quin an de potentia ordinaria, & connaturali, an de absoluta, etiam loquantur, suis conclusionibus explicant, tametsi, vtrorumque rationes de potentia absoluta eos loqui satis indicent: sed tamen distingui expresse difficultatis huius decisionem de potentia ordinaria, & absoluta Dei debere, satis apparebit cert. 2.

5. Secunda sententia relatæ contradicens affirmat Angelis in instanti primo suæ creationis absolutum exercitium libertatis suæ, plenamque circa obiectum quoduis deliberationem fuisse absolute possibilem, imo, & de facto ab Angelis circa obiecta plura habitam; etsi erga obiectum peccaminosum habitam non fuerit, ita Scotus cum suis in 2. d. 5. q. 2. §. Respondet primo, & in 3. d. 18. q. 1. ad 4. Greg. in 2. d. 5. q. 1. a. 2. Bassol. eisdem d. q. & a. Minor q. 3. conclus. 1. Gabr. d. 4. q. 1. a. 3. dub. 1. Marfil. in 2. q. 3. a. 2. conclus. responsalia qui omnes æque in primo creationis instanti, atque in sequentibus singulis suam libertatem, etiam circa peccatum, exercere absolute potuisse. Consequitur Aureolus apud Thomam de Argentina, inconsequenter negans potuisse se exercere libertatem erga actionem peccaminosam, quæ imputaretur ad culpam: siquidem id ipsum est, actionem peccaminosam, libere, absolute, & ex plena deliberatione exerceri, atque ad culpam imputari, & esse peccatum in eadem sententia, sunt nostri omnes Doctores, qui Angelos in primo instanti peccare absolute potuisse docent, & ij etiam, qui variis aliis titulis, quam impossibilitatis exercitij libertatis absoluti impeccabiles in eo instanti creationis docent. Accedunt Thomistæ Dominicanique omnes præter Capreolum citatum, qui eo præcise possibilitatem peccati Angelorum in suæ creationis instanti negant, quia eorum Auctori Deo imputaretur peccatum. Ac demum pro hac sententia reliqui scholastici à citatis pro negativa aduersa decernant, qui meriti possibilitatem pro eo instanti Angelis concedunt; imo, & absolutum de facto exercitium merendi. Id, quod ex communi alia Theologorum sententia Deiparæ in instanti physico Conceptionis suæ, atque humanitatis Christi in instanti primo physico suæ productionis, & vniõis ad Verbum meritum eximium concedente, quibus, & nos controu. de Incarnat. videmur consensisse & eos etiam omnes quos sequente referemus. Communis autem eorum omnium ratio est, in instanti creationis Ang. adfuerit Angelis voluntas, & cogitatio indifferens, ex parte, ad obiectum trahens, & ex parte, ab illo retrahens, quibus absoluta, solutaque, in actu primo arbitrij libertatis constituitur, nec quidquam aliud, ad libertatem in actu primo, absolutam, ac solutam, ad exercitium libertatis in duratione sequente absolute habendum

pet

per nos, & per omnes inuenitur requirere, aut assignari potest: ergo absolutum hoc exercitium libertatis æque, atque in sequentibus, est in primo creationis instanti Angelis absolute possibile.

CERTAMEN II.

Negativa sententia triplici conclusione explicata statuitur.

I Dico primo. Nullus Angelus, erga obiecta, quæ delare, & intuitu, non videbat, potuit habere absolutum exercitium libertatis in instanti primo suæ creationis, siue obiecta naturalia, supernaturalia, honesta, turpiaue sint. Probat, nequit exercitium libertatis absolute tale, circa vllum obiectum haberi absque plena deliberatione rationalis, & liberæ creaturæ, circa ipsum: atqui hæc nequit haberi, in vnicuique, eodemque instanti, quo obiectum primo cognitione abstractiua proponitur, à rationali vlla creatura: ergo nequit haberi ab Angelo exercitium libertatis suæ absolute tale, circa obiectum vllum in instanti creationis in quo primum abstractiua cognitione proponitur ipsi indifferenter fuit. Maior est certa, tanquam principium, & dignitas in materia libertatis ab omnibus Philosophis, & Theologis admittitur. Minor probatur primo ab experientia, cuius nostrum, cum in se, tum in aliis omnibus notissima, experimur enim omnes in nobis, nusquam nos in instanti obiectum vllum indifferenter abstractiue, propositum instantaneæ deliberatione, siue ex plena erga illud, deliberatione, vel prosequi, vel fugere, atque in aliis circa proposita indifferenter abstractiue deliberatione plenæ, vt ea vel prosequantur, vel auerterentur, maius minusve temporis expectandum semper, stataque lege fore, pro maiore minorue perfectione rationalis cuiusque naturæ, & intellectiue, ac volitiue facultatis promptioris, vel tardioris in intelligendo, & in volendo: quod autem semper, stataque lege in omnibus euenit, non accidentis, & contingentis est, sed naturæ deliberationis circa ita indifferenter abstractiue proposita: id autem, non solum experimur in consultatione, & electione propria mediocri (vt Vasquez proxime ait) sed in prosecutione, vel fuga finis, v. g. honesti, aut delectabilis indifferenter abstractiue nobis propositi. Vergetur: quia alias, cum post prosecutionis deliberatæ erga obiecta nobis indifferenter abstractiue proposita initium, eorum propositio indifferens abstractiua per tempus aliquod determinatum perseveret, ac subinde libertas, vt in prosecutione, vel fuga eiusdem obiecti persistamus, vel abstinamus ab illa: atque in quavis parte determinata temporis infinita instantia, imo, & partes proportionales temporis infinitæ communiore Peripateticorum sententia claudantur, fieret sane, vt quisque ex nobis breuissimo tempore, quo in actu libere concepto honesto, vel turpi, persistat infinita merita, vel demerita habeat: nisi ad plenam deliberationem denuo habendam, vt semel etiam habita continetur (ne dum ad primo habendam) determinata aliqua duratio requiratur, nec solum indeterminata (ne dum instantanea) sufficiat, inde vero instans vnum physicæ durationis, in quo primum abstractiue indifferenter obiectum, quoduis proponitur, ac subinde primum creationis, non sufficere plenæ deliberationi, atque exercitio libertatis Angelorum absolute tali consequens est: siquidem, & eis non æqua promptaque intellectiua, & volitiua natura, & facultas ad est, vt alij, aliis perfectiorem, promptiorem, expeditioremque ad deliberandum non habeant, ac nemmo (saltem de his, quæ abstractiue cognoscunt) in summam summeque perfectam fortitur: imo, nec possit sortiri. Id, quod probatione secundæ conclusionis manifestius ostenditur, ac fiet: insuper alias

infinita merita, ac demerita Angelorum admittenda (vt nuper de nobis diximus) absurde forent.

2. Dico secundo. Nec circa obiecta, quæ intuitiue Angelo indifferenter proposita sunt (quæcumque sint ita eis proposita) in creationis instanti potuit ipse, in eo solo, & vnicui instanti exercitium libertatis absolute tale habere. Probat: quia nec in eo solo, sed duratione diuisibili, nec tantum proportionali, sed aliquota, & determinata haberi, ab Angelo plena deliberatione determinatio circa intuitiue, indifferenter tamen, proposita obiecta potest. Ratio est: quia, & si in solum abstractiue indifferenter, propositis, ex limitatione, & imperfectione facultatis intellectiue creatæ, quæ nequit instantaneæ, nec nisi tempore aliquo, conuenientiam, & disconuenientiam, seu bonitatem, & malitiam, eorum penetrare, & quantum ad plenam deliberationem latet est, percipere, proueniat, etiam, vt non, nisi tempore aliquo determinato (& pro inæqualitate facultatis intellectiue diuturniori, vel breuiori) possit erga ita proposita, obiecta plena deliberatio haberi: non tamen inde solum in nobis prouenit, quod ad eiusmodi deliberationem plenam tempore aliquo determinato egeamus; sed etiam, ex imperfectione voluntatis, eiusque tarditate, & defectu promptitudinis, vt in obiecta proposita, & quantum satis ad plenam deliberationem est, percepta, & penetrata feratur, hinc est, quod frequentissime, & quoties experimur: nempe, homines, æque perspicaces, & viuidi intellectus, æqueque perspicaces rationis deliberandi, atque alij habentes, tardius his ex sola voluntatis tarditate de rebus propositis deliberare, maiusque ad deliberandum tempore egere; & sane, sicut ex parte imperfectionis, minusque expeditæ facultatis intellectiue ad penetranda, quantum ad plenam deliberationem opus ex parte intellectus est, tempus aliquod ad eam concipiendam requiritur, ita etiam ex parte imperfectionis, minusque expeditæ, & promptæ facultatis appetitiue seu tardioris naturæ suæ voluntatis in deliberando, tempore etiam aliquo ad plenam deliberationem opus erit, neque instans vnicui in quo obiectum indifferenter intuitiue proponitur sufficere: quare nec in primo instanti creationis Angeli plene deliberare, atque exercitium libertatis absolute tale habere absolute potuerunt.

3. Nec vim argumenti, & consequentiæ à nobis ad Angelos effugies, dicens: tarditatem deliberandi voluntatum humanarum, non ex ipsarum instantanea natura, sed ex humorum temperamento, diuersis qualitatibus constante, corpora nostra componente & afficiente provenire: nimirum ex phlegmate, & melancholia, quibus nostri omnium temperamenta constant & tardos nos esse, & astringam voluntatem, in deliberando: vnde eos, in quibus hi humores prævalent perplexiores, tardiores, morosioresque in deliberando experimur, cum autem in Angelis eiusmodi temperamentum, corpusque vllum non sit, vnde circa intuitiue indifferenter proposita, deliberando detineantur, ac retardentur eorum voluntates nullam erit. Sed contra: quia, est temperamentum eiusmodi, in quibus nimis prævalent humores præfati maiorem in deliberando tarditatem efficiunt; alij in quibus, bilis, & sanguis prævalent, debent esse instantaneæ determinationes, ni intrinseca voluntatis nostræ in deliberando tarditas obest: cum adeo eius facultas volitiua eis humoribus ad obiectorum citissimam prosecutionem inuenit, vt qui nimis bili homines constant in eis prosequendis, nec rationis, nec libertatis vsum expectent, sed furiosorum in morem affectibus suis illum temperamenta naturalia, neque ex accidenti aliquo vitia, ad omnes animas, & facultatem eius functiones, & operationes obediendas apta nata de se à Deo disposita sunt, neque in omnibus naturarum promptitudinem deliberandi, cum primum ex parte intellectus, proposita obiecta sufficienter ad plenam deliberationem sunt, semper, & quasi statim lege, vt experimur, impedire, nisi in nullo hominum naturale, ac non, ex acci-